HSR (LONDON),
HOUGHTON STREET REVIEW JOURNAL
ISSN: 2058-5519|Impact factor-15.9
http://houghtonstreetreview.com/index.php/hsr

RAQAMLI TRANSFORMASIYA VA IJTIMOIY-HUQUQIY INTEGRATSIYA SHAROITIDA ADOLATLI DAVLATCHILIK MODELINI MODELLASHTIRISH: INSTITUTSIONAL VA AKSIOLOGIK ASOSLAR

Rustamov Sanjar Suyunovich

Islam Karimov nomidagi TDTU yuriskonsulti, 2-darajali adliya maslahatchisi

Doi: https://doi.org/10.5281/zenodo.22487011

Zamonaviy demokratik davlatchilik arxitekturasini barpo etish jamiyatning barqaror rivojlanishi hamda raqamli texnologiyalar sharoitida ijtimoiy jarayonlarni boshqarishning yangi metodologik paradigmalarini taqozo etadi. Huquqiy tenglik va ijtimoiy adolat mexanizmlarini sinergetik va aksiologik (qadriyatli) nuqtai nazardan tadqiq etish raqamlashtirish davrida fuqaro va davlat o‘rtasidagi munosabatlarni sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqish imkonini beradi.

Bugun dunyo ilm–fanida huquqiy davlat va ijtimoiy adolat o‘rtasidagi konseptual aloqadorlikning falsafiy–huquqiy modellarini tadqiq etish, xususan, ijtimoiy barqarorlik va tenglik muvozanatini ta’minlash bo‘yicha AQSH, Germaniya, Buyuk Britaniya, Fransiya va Rossiya kabi davlatlarning yetakchi ilmiy markazlarida keng qamrovli izlanishlar olib borilmoqda. Bugungi kunda xorijiy tadqiqotlarda huquqiy tenglikning sof me’yoriy (yuridik–pozitivistik) talqinidan ko‘ra, adolatning distributiv (taqsimlovchi) va kommutativ (ayirboshlovchi) falsafiy paradigmalariga, deliberativ demokratiya hamda inson kapitalini huquqiy ta’minlash masalalariga ustuvorlik berilmoqda. Biroq, zamonaviy sharoitda huquqiy tenglik va ijtimoiy adolat prinsiplarining transformatsiyalashuv jarayonlarini hamda ularning ijtimoiy ong, huquqiy madaniyat va fuqarolik jamiyati institutlari bilan dialektik bog‘liqligini ontologik va gnoseologik jihatdan yaxlit tizim sifatida anglab yetishga talab ortmoqda. Shu bois, demokratik huquqiy davlat taraqqiyotining muhim sharti sifatida ijtimoiy adolat va tenglik konsepsiyalarining tarixiy–falsafiy asoslarini zamonaviy voqelik prizmasida umumlashtirish hamda ularning ijtimoiy–falsafiy funksiyalarini tizimli tahlil qilishga oid ilmiy izlanishlarga zarurat kuchaymoqda.

Jamiyatning ijtimoiy-huquqiy tizimi — bu dinamik, o‘z-o‘zini tashkil etuvchi murakkab tuzilma bo‘lib, unda huquqiy tenglik va ijtimoiy adolat tushunchalari tizimli barqarorlikni ta’minlovchi va tartibsizlik (entropiya) hamda normalarsizlik (anomiya) xavfini neytrallashtiruvchi asosiy mezonlar sifatida quyidagilar namoyon bo‘ladi.

1. **Institutsional va qadriyatli sinergiya:** Huquqiy tenglik va ijtimoiy adolatning o‘zaro nisbati tahlil qilindi. Huquqiy tenglik jarayonlarning tashqi, tartibga soluvchi shaklini tashkil etsa, ijtimoiy adolat uning mazmuniy-ma’naviy (aksiologik) poydevorini belgilaydi. Ushbu ikkilik sinergiyasi jamiyatning ichki muvozanatini saqlashga xizmat qiladi.
2. **Sivilizatsiyaviy va gibrid adolat modeli:** Sharqona jamoaviylik hamda ma’naviy-axloqiy mezonlar bilan G‘arbona individual erkinlik va ratsional-huquqiy tartibning ilg‘or unsurlari o‘zaro uyg‘unlashtirildi. Natijada, milliy amaliyotda shakllanayotgan va shaxs manfaatlarini ustuvor deb biluvchi "inson markazlashgan" (Human-centric) ijtimoiy-huquqiy tizimning nazariy asoslari boyitildi.
3. **Raqamli shartnoma va algoritmik taqsimot:** Raqamli transformatsiya jarayonlari davlatning an’anaviy vasiylik (paternalistik) yondashuvidan mas’uliyatni o‘zaro teng taqsimlovchi Raqamli-ijtimoiy shartnoma (*Digital Social Contract*) modeliga o‘tishini ko‘rsatmoqda. Ijtimoiy Yagona reyestr kabi raqamli platformalar orqali resurslarni taqsimlash jarayonlarining

HSR (LONDON),
HOUGHTON STREET REVIEW JOURNAL
ISSN: 2058-5519|Impact factor-15.9
http://houghtonstreetreview.com/index.php/hsr

avtomatlashtirilishi subyektiv omillarni va korrupsion xavflarni kamaytirib, jamiyatda davlat institutlariga bo‘lgan ontologik (tub) ishonchni mustahkamlaydi.

4. **Meritokratik va inklyuziv ijtimoiy harakatchanlik:** Davlat fuqarolik xizmatida (xususan, *argos.uz* platformasi) hamda gender siyosatida meritokratiya (munosiblik) tamoyilining qonuniy mustahkamlanishi jamiyatda nepotizm va proteksionizm kabi illatlarni bartaraf etuvchi, bilimlarga asoslangan "intellektual ijtimoiy lift" tizimini shakllantirmoqda.

Ilmiy jihatdan xulosa sifatida, Ijtimoiy adolat va huquqiy tenglik deklarativ tamoyillardan raqamlashtirilgan, algoritmik va obyektiv boshqaruv mexanizmlariga aylanib borayotganligi isbotlandi.

Milliy va zamonaviy ratsional-huquqiy qadriyatlarning sintezi jamiyatdagi ijtimoiy ziddiyatlarni kamaytirishda universal usul sifatida xizmat qilmoqda.

Huquqiy normativ-huquqiy hujjatlarning qiymati endilikda ularning shakliy mazmuni bilan emas, balki fuqaro farovonligi va hayot sifatidagi ijobiy o‘zgarishlar darajasi bilan belgilanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O‘zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2026.
2. O‘zbekiston Respublikasining Jinoyat kodeksi va Kriminologiya darsligi / Prof. M.H. Rustambaev tahriri ostida. – Toshkent: TDYUU, 2021.
3. Таштемиров, А. А. "Зўравонлик билан боғлиқ ҳуқуқбузарликлар профилактикаси тушунчаси ва ўзига хослиги." Innovative achievements in science 2025 (2024): 82-90.
4. Таштемиров А. А., Комилов А. М. Ў. Одам савдоси жиноятига қарши курашишни такомиллаштиришга оид айрим мулоҳазалар //Central Asian Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies. – 2024. – Т. 1. – №. 7. – С. 135-138.